

المختصر في صفة الحج

**Ажы ибадаты
тууралуу кыскача
баяндама.**

Ажы ибадаты тууралуу кыскача баяндама.

Ааламдардын Раббисине алкыш-мактоолор айтылсын. Пайгамбарыбыз Мухаммадга үй-бүлөсүнө жана бардык сахабаларына Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун.

Андан кийин:

Бул ажы ибадаты тууралуу кыскача китепче. Мында ажылык кылган адамга билүүсү зарыл болгон маселелерге токтолууга басым жасадык.

Бул эмгегибиз калыс Аллахтын ыраазылыгы үчүн болуп, жалпы мусулмандарга пайдалуу болуусун Аллахтан суранабыз.

Дүйнө тилдеринде Ислам контенттин тейлөө ассоциациясынын илимий комитети.

Киришүү

Биринчи: Ибдаттын кабыл болуу шарттары.

Эки шарт аткарылмайынча Аллахтын алдында ибадат кабыл кылынбайт:

Ыклас, мунун мааниси ибадатты аткаруудагы максат Аллахтын ыраазылыгы жана акырет гана болушу керек. Аллах Таала минтип айткан:

﴿وَمَا أُمْرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءً...﴾ [1],

"Алар бардык ибадаттарды калыс Аллах үчүн аткарууга буйрулган эле..." (1).¹ (Баййина, 5-аят)

Пайгамбар (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) минтип айткан:

﴿إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ امْرِئٍ مَا نَوَى﴾ [2]

---

¹ Тактап айтканда, ибадаттарын бир гана Аллахка арнап аткарууга, андан башкага ибадат кылуудан жүз бурууга буйрулушкан. Саадинин тафсири (538-бет).

"Чынында, амалдар ниетке жараша. Ар бир адамга ниетиндегиси берилет".²

Ибадатты сөздө да, амалда да пайгамбарды ээрчип аткаруу. Пайгамбар (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) минтип айткан:

«مَنْ أَحَدَّثَ فِي أَمْرِنَا هَذَا مَا لَيْسَ فِيهِ فَهُوَ رَدٌّ» [3]

"Кимде-ким биздин шариятыбызга анда болбогон жаңы ишти киргизсе, ал артка кайтарылат".³ Бухари (2697); Муслим (1718). Муслимдин (1718) риваятында минтип айтылган:

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ» [4]

"Кимде-ким биздин шариятыбызда болбогон ишти кылса, ал артка кайтарылат".⁴

***

---

² Имам Бухари, 1; Имам Муслим 1907.

³ Имам Бухари, 2697; Имам Муслим, 1718.

⁴ Имам Муслим, 1718.

Биринчи: мийкаттардын өкүмдөрү:

Мийкаттар: Пайгамбарыбыз (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) дайындап көрсөтүп берген, ажы жана умра кылуучу адамдар ихрамга кире турган орундар.

Ушул мийкаттардын кайсы биринен ажылыкты же умраны ниет кылып өткөн адамга ошол жерден ихрамга кирүү ваажыб болот. Ал жерден ихрамсыз өтүп кетүүсү жайыз эмес.

Кимде-ким бул мийкаттардын ичинде, тагыраагы, Меккеге жакын болсо, анын ихрамга кире турган жери өзүнүн жашаган жери болуп эсептелет. Ажыга да, умрага да ошол жерден ихрамга кирет.

Ал эми Меккенин тургундары жана анда жашап тургандар ажылык үчүн Меккенин өзүнөн ихрамга киришет. Умра үчүн "Таниим" сыяктуу Хилге Харамдын сыртына чыгышат.

Самолет менен барган адам мийкаттын тушуна келген учурда ихрамга кирет, б.а. чектен өтө элек учурда даярданып ихрам кийимин киет. Мийкаттын тушуна келген кезде, дароо ниет кылып, талбия айтат, аэропортко келип түшкөнгө чейин кечиктирүүгө болбойт. Этияттык үчүн мийкатка жеткенге чейин деле талбия айта берсе болот, анткени самолет бат учуп, чектен өтүп кетүү коркунучу бар.

Экинчи: Ажы жөрөлгөлөрүнүн түрлөрү жана өкүмдөрү:

Ажы ибадаттары үчөө: Таматту, ифрад, кыран.

Курбандык малын алып келбеген адам үчүн эң жакшысы таматту. Ал: ажылык айларында умрага ихрамга кирет да, таваф кылат, сайъ кылат, анан ихрамдан чыгып туруп, кийин ушул эле жылы кайра ажылыкка ихрамга кирет.

Ифрад: Ажылык үчүн гана ихрамга кирет. Меккеге жеткенде ага учурашуу тавафын кылуу, анан ажылык үчүн сайъ

кылуу сүннөт. Бирок чачын кыскартпай, же алдырбай жана ихрамдан чыкпай турат. Ихрамдан чыкпай туруп, айт күнү Акабада шайтанга таш аткандан кийин гана ихрамдан чыгат. Эгер ажылыктын сайъ кылуусун ажылыктын тавафынан кечиктирсе эч нерсе эмес.

Кыран: Умра менен ажыга бирге ниет кылып, ихрамга кирет. Ал: "Лаббайка Аллахумма умратан ва хажжан" деп айтып ниет кылат.

Кыран кылуучунун амалдары ифрад кылуучуга эле окшош. Болгону кыран кылуучу курбандык-хадия кылуусу важып болот. Муфрад кылуучуга курбандык-хадия важып эмес.

Үчүнчү: ихрамдын сыпаты жана өкүмдөрү:

Ихрамга кире турган адам төмөнкү амалдарды аткарат:

Жуунуу, эркектерге да, аялдарга да бекемделген сүннөт. Мейли аял кишинин айызы же нифасы келип жаткан болсо да.

Эң жыттуу атыр ж.б. менен чач-сакалына сүртүү. Анын жыты ихрамдан кийин калып калса деле зыяны жок. Ал эми аялдарга андай жыттуу нерсени колдонгонго болбойт. Анткени, бөтөн эркектер алардын жытын искебеши керек.

Ихрам кийимин кийүү, ал эки бөлүктөн турат - изар жана рида. Ак түстө, таза же жаңы болгону сүннөт. Аялдар өзү каалаган кийими менен ихрамга кире берет, бирок кийим өтө жасалгалуу болбошу керек. Ошондой эле аялдар никаб жана кол кап кийбейт. Бетин жана эки колун башка нерсе менен жабат.

Ихрамга намаздан кийин кирсе болот. Мейли ал намаз парз болсун, мейли напил болсун айырмасы жок, бул ваажыб амал эмес.

Эгер умра кылуучу болсо: "Лаббайка Аллахумма умратан" деп айтат. Ифрад ажы кылуучу болсо: "Лаббайка Аллахумма хажжан" деп айтат. Эгер кыран ажылыгын кылуучу болсо: "Лаббайка Аллахумма умратан ва хажжан" деп айтат.

Эгерде ихрамга кирмекчи болгон адам амалдарын толук аткарууга кайсы бир нерсе тоскоол болорунан корксо, анда ихрамды ниет кылган учурда "... эгер мага тоскоолдук болсо, ошол учурда ихрамдан чыгам" деп шарт кылса да болот. Ошондон кийин ага кокус тоскоолдук жаралып калса, ошол замат ихрамдан чыга берет, ага эч кандай жаза каралбайт.

Андан кийин талбия айтууну көбөйтөт. "Лаббайка аллахумма лаббайк. Лаббайка лаа шарика лака лаббайк. Иннал хамда, ванниъмата лака валмулк, лаа шарика лак" (5). Эркектер талбияны бийик үнү менен айтат. Эгер бөтөн эркектерге аралаш эмес болсо, аялдар деле бийик үнү менен айтса болот. Талбияны абал, убакыт өзгөргөндө көбүрөөк айтуу зарыл. Мисалы өйдөгө чыкканда, ылдыйга түшкөндө, же таң атып баратканда, кеч кирип баратканда ж.б.⁵

---

⁵ "Лаббайка" деген сөздүн мааниси: Раббим сенин буйругуна дайым даярмын деп, инсан Аллахтын буйругун аткарууга даяр туруусу. "Иннал хамда, ванниъмата лака вал мулк": "хамд" айтуу

Умра кылган адам үчүн талбия айтуу ихрамга киргенден баштап, тавафты баштаганга чейин уланат. Ал эми ажылык кылган адам үчүн ихрамга киргенден баштап, айт күнү Акбада шайтанга таш атууну баштаганга чейин уланат.

Ихрамга кирген адам ихрамдан кайра чыкканга чейин ихрамды буза турган иштерден этият болуусу ваажыб.

Төртүнчү: Ихрамда тыюу салынган иштер

Ихрамда тыюу салынган иштер, төмөнкүлөр:

Аллахты сүйүү, улуктоо менен бирге Аны толук мактап сыпаттоо. "Нийма": бул Аллах Таала Өз берешендиги менен пенде талап кылганды берип, жамандыктан сактаганы. "Мүлк": бийлик, падышалык Аллахка таандык, Аллах Жалгыз падыша. "Ла шарика лак": Аллахтын Өзүнө гана тиешелүү болгон толук сыпаттарында Ага эч ким шерик боло албайт, Жаратууда, башкарууда, падышалыкта, улухиятта Ал жалгыз деп билүү. (Мажмуъ фатаава ва расаил ал-Усаймин, (22\96).

1. Денесинин кайсы жеринен болсо да чач, түктөрдү жулуу, кыркуу жана алуу.

2. Буттун же колдун кээ бир же бардык тырмактарын алуу.

3. Башты жабышкан нерсе менен жаап алуу, мисалы: такыя, селде, чалма, же риданын бир учун жаап алуу, чачык, жууркан, картон менен жаап алуу, ж.б.у.с. Бул өкүм эркектерге гана тиешелүү, аялдарга тиешеси жок.

4. Дененин формасына жараша тигилген адаттагы кийимдерди кийүү: узун көйнөк, ыштан, көйнөк, байпак, колкап ж.б. Бул тыюу эркектерге гана тиешелүү. Ал эми аялдар төмөнкү нерселерден тыйылат:

а) Никаб, паранжа же никаб сыяктуу кийим кийүүдөн. Жат эркектердин жанында жүзүн адатта тосо турган нерсе менен жабуусу ваажыб, жабуусу бетине тийип калса деле эч нерсе эмес. Жабууну бетине тийгизбөө үчүн башына бир нерсе коюп жабуу шариятта жок.

б) Колдоруна колкап кийүүдөн. Жат эркектердин арасында колдорун жоолугунун алдына жашыруусу ваажыб.

5. Денесине жана ихрамда кийген кийимине жыттуу нерселерди сүртүүдөн.

6. Кургактыктагы жан-жаныбарды өлтүрүүдөн же өлтүрбөй эле аңчылык кылуудан.

7. Өзүнө же башка бирөөгө (нике) жуучулук кылуудан.

8. Нике келишимин кылуудан.

9. Жакындык кылбастан, кумарлануу менен өбүү, кармалоо сыяктуу иштерден.

10. Жыныстык катнаш кылуудан.

***

Бешинчи: Тавафтын сыпаты

Ихрамга кирген киши Харам мечитине киргенде оң буту менен кирип мечитке киргенде айтылчу дубаны айтканы сүннөт. Бул дубанын эң туурасы: "Аллахумма ифтах лии абвааба рохматика" (Аллахым, мага рахмат эшиктеринди ач). Бул дуба бир

эле Харам мечитине эмес, бардык мечиттерге киргенде айтылат.

Таваф кылууга киришерде "Изтиба" кылат. Изтиба дегени: ридасынын тең жарымын он колтугунун астынан алып сол ийинине таштап, оң далысын жана колун ачып алат. Таваф бүткөндөн кийин ридасын кайра мурдагы тавафка чейинки абалына келтирип алат. Анткени, изтиба кылуу тавафка эле тиешелүү.

Анан кара ташка жакын келип оң колу менен сылап, өбөт. Эгер өбүүгө мүмкүнчүлүк болбосо, колу менен сылап, анан колун өөп койот. А эгер колу менен сылоого да мүмкүн болбосо, анда таягынын учун тийгизип, аны өөп койсо болот. Эгер таяктын учун тийгизүүгө да мүмкүн болбосо, анда кара таш тарапка жүзүн буруп, колун ошол тарапка ишара кылып койот, колун өбүү керек эмес. Башкаларга тыгын жаратып, зыян берип, өзү да кыйналбоосу үчүн алыстан таваф кылганы жакшы.

Ташты сылаганда же ага ишаара кылганда "Аллаху Акбар" деп айтат.

Анан он тарабын жүздөнүп, Каабаны сол тарабына кылып айлана баштайт. Йемен бурчуна жеткенде колу менен сылайт, өппөйт. Эгер колу менен сылоого мүмкүн болбосо, тыгын жаратууга болбойт, колу менен ишаара да кылбайт, жөн эле өтө берет.

Йемен бурчу менен кара таштын ортосунда: "Робанаа аатина фиддуња хасана ва фил аахирати хасана ва кына азаабаннаар" деп дуба кылып өтөт.

Кара таштын тушунан өткөн сайын "Аллаху акбар" деп ишаара кылып өтөт.

Ал эми тавафтын башка учурларында өзү каалаган дубаларды айтып, зикир кылып, Куран окуса болот.

Алгачкы үч тавафта "рамл" кылуу сүннөт. Рамл: кадамдарды жакын коюп, желип-жортуп басуу. Ал эми калган төрт тавафта рамл кылбай, адаттагыдай эле жай басат.

Тавафты бүткөндөн кийин Макам Ибрахим жакка келип:

﴿...وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ...﴾

"Ибрахимдин ордун намаз окуй турган жер кылып алгыла" деген аятты окуйт. (Бакара, 125-аят). Макам Ибрахимдин артында намаз окуу мүмкүнчүлүгү болсо, эки ирекет намаз окуйт. А эгер тыгын болсо мечиттин каалаган жеринде окуса болот. Намаздын биринчи ирекетинде "Фатихадан" кийин

﴿قُلْ يَا أَيُّهَا الْكَافِرُونَ﴾

"Кул йаа аййухал каафирун" сүрөсүн окуйт. (Каафирун, 1-аят). Экинчи ирекетинде "Фатихадан" кийин

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

"Кул хуваллаху ахад" сүрөсүн окуйт. (Ихлас, 1-аят).

Алтынчы: Сайъ кылуунун сыпаты:

Тавафты бүтүп, эки ирекет намаз окугандан кийин сайъ кыла турган жакка

чыгат. Сафа дөбөсүнө жакындаганда:
төмөнкү аятты окуйт:

﴿إِنَّ الصَّفَا وَالْمَرْوَةَ مِن شَعَائِرِ اللَّهِ...﴾

"Сафа жана Марва Аллахтын
дининин белгилеринен", анан:

«أَبْدَأُ بِمَا بَدَأَ اللَّهُ بِهِ» [6].

"Мен Аллах аятта биринчи айткан жерден
баштайм" деп айтат. (6).⁶

Андан кийин Сафага чыгып Кааба
көрүнгөндө ага (же Кааба тарапты)
жүздөнүп турат да, Аллахты жалгыздап,
такбир айтып, мындай дейт:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى
كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَنْجَزَ وَعَدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ،
وَهَزَمَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ»، ثُمَّ دَعَا بَيْنَ ذَلِكَ. قَالَ مِثْلَ هَذَا ثَلَاثَ مَرَّاتٍ
[7].

"Лаа илааха иллаллаху вахдаху лаа шарика
лах. Лахул мулку валахул хамду. Ва хува
алаа кулли шайң кодир. Лаа илааха
иллаллааху вахдаху, анжаза ваъдаху, ва
насаро абдаху, ва хазамал ахзабу вахдаху".

---

⁶ Имам Муслим, 1218.

Ушинтип үч жолу айтат. Биринчи жана экинчисинен кийин дуа кылат. (7).⁷

Андан кийин Сафадан Марвага басып жөнөйт. Жашыл белгилер турган жерге жеткенде желип-жортуп жөнөйт. Экинчи жашыл белгиге жеткенде акырындап адатындагыдай баса баштайт. Аялдар жашыл белгиде деле чуркабай, акырын басат.

Марвага жеткенде Сафада кылган амалдарын кылат.

Анан Марвадан Сафага карай басып жөнөйт. Жашыл белгилер турган жерге жеткенде желип-жортуп жөнөйт. Экинчи жашыл белгиге жеткенде акырындап адатындагыдай баса баштайт.

Ошентип ары-бери басып жети "шавт" кылат. Сафадан Марвага барганы бир шавт, кайра Марвадан Сафага кайтып келгени дагы бир шавт болуп эсептелет.

---

⁷ Имам Муслим, 1218.

Саъй кылып жүргөндө да өзү каалаган дубасын, зикирин айтып, Куран окуса болот.

Жетинчи: Чачты кыскартуу же алдыруунун сыпаты

Умра кылган эркек киши тавафты бүтүп, саъй кылгандан кийин чачын алдыруу же кыскартуу ваажыб. Чач алууда же кыскартууда баштын бардык тарабынан болуусу сүннөткө ылайык болот.

Чачты кырып алдыруу кыскартуудан жакшы. Бирок умрадан кийин ажылык убагы чач кайра өсүп жетишпей тургандай жакын калса, анда кыскартуу жакшы.

Ал эми аялдар чачынын уч жагынан бир сөөм кыскартып кыркып койот.

Ал эми ифрад же кыран ажыны ниет кылган адам айт күнү Акабада шайтанга таш аткандан кийин гана чачын кыскартат же алдырат.

Ушуну менен умра кылуучу умрасын бүтүрөт. Таматтуу ажыны ниет кылган адамдын да умрасы бүтөт.

Ажылык амалдарын аткаруу тартиби

Биринчи: Ажылык үчүн ихрамга кирүү

Ажы кылуучу адам Зулхиджа айынын сегизинчи, тарвия күнү чашке ченде, эгер Меккеде же мийкаттан ичинде турган болсо, ошол жерден кайра ихрамга кирет. Мийкаттын сыртында болсо, өткөн мийкатынан ихрамга кирет.

Ажылыктын ихрамында деле умранын ихрамында аткарган иштерди аткарат. Жуунат, жыттууланат, намаз окуйт, ажылыкты ниет кылып ихрам кийимин киет жана талбия айта баштайт. Талбия умра менен ажыныкы окшош. Болгону ниет кылганда "Лаббайка умратан" дегендин ордуна "Лаббайка хажжан" деп айтат.

Эгерде ихрамга кирмекчи болгон адам амалдарын толук аткарууга кайсы бир нерсе тоскоол болорунан корксо, анда ихрамды ниет кылган учурда "... эгер мага

тоскоолдук болсо, ошол учурда ихрамдан чыгам" деп шарт кылса болот. Ошондон кийин ага кокус тоскоолдук жаралып калса, ошол замат ихрамдан чыга берет, ага эч кандай жаза каралбайт.

Андан кийин талбия айтууну көбөйтөт. "Лаббайка аллхумма лаббайк. Лаббайка лаа шарика лака лаббайк. Иннал хамда, ванниъмата лака валмулк, лаа шарика лак". Эркектер талбияны бийик үнү менен айтат. Эгер бөтөн эркектерге аралаш эмес болсо, аялдар деле бийик үнү менен айтса болот. Талбияны абал, убакыт өзгөргөндө көбүрөөк айтуу зарыл. Мисалы өйдөгө чыкканда, ылдыйга түшкөндө, же таң атып баратканда, кеч крип баратканда ж.б.

Талбия ихрамдан баштап айт күнү Акабада шайтанга таш атканга чейин уланат.

Ихрамга кирген адам ихрамдан кайра чыкканга чейин ихрамды буза турган иштерден этият болуусу ваажыб.

***

Экинчи: Минада түнөө:

Сегизинчи күнү Мина өрөөнүнө баруу сүннөт. Ал жерде бешим, дигер, шам, куптан намаздарын каср кылып кыскартып окуйт, бирок жамъ кылып кошпойт. Анткени, пайгамбарыбыз (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) Минада намаздарды каср кылып, бирок жамъ кылбай окуган.

Үчүнчү: Арафада туруу жана Муздалифада түнөө:

Тогузунчу күнү Арафа күнү күн чыкканда Минадан Арафатка жөнөйт. Эгер мүмкүн болсо Намира мечитине түшүп чак түштөн оогончо турат. Эгер мүмкүн болбосо, Намирага түшпөйт. Анткени Намирага түшүү сүннөт.

Күн чак түштөн оогондон кийин бешим менен дигерди эки ирекеттен окуйт. Эки намазды абалкы убактысына (бешимге) бириктирип окуйт. Пайгамбарыбыз (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) ушундай кылган.

Намаздан кийин кыбылага жүздөнүп, колдорун көтөрүп зикир, дуба кылып, Аллахка жалбаруу менен алек болот.

Бул улук орунда пайгамбарыбыздын (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) эң көп айткан дубасы: "Лаа илааха иллаллааху вахдаху лаа шарика лах, лахул мүлкү ва лахул хамду ва хува алаа кулли шайин кодиир".

Эгер чарчаса, жолдоштору менен сүйлөшүп бир аз эс алгысы келсе, пайдалуу сөздөрдү гана сүйлөйт. Же Аллахтын берешендиги жана нийматтарына тиешелүү пайдалуу китептерди окуйт; бул күнү үмүтүн арттыруу үчүн ушундай кылганы жакшы. Андан соң кайра Аллахка жалбарып, дуба кылат. Айрыкча кеч курун көбүрөөк дуба кылууга тырышуусу керек. Дубанын эң жакшысы Арафа күнүндөгү дуба.

Арафа күнү күн баткандан кийин муздалифага жөнөйт.

Муздалифага жеткенде шамды үч, куптанды эки ирекет жамъ кылып окуйт.

Эгер түн жарымга чейин Муздалифага жете албайм деп корксо, Муздалифага жетпей деле намазын окуса болот. Намазды түн жарымынан ары өткөрүп жиберүүгө болбойт.

Муздалифада түнөп, таң сүрө баштаганда азан жана икоомат менен багымдатты эртерээк окуйт.

Анан машар харамды максат кылат. Шоола саргарып жер жакшы жарыганча Аллахты жалгыздап, такбир айтып, өзү каалаган дубасын кылат. Машар харамга баруу мүмкүн болбосо, турган жеринде дуба кыла берет. Пайгамбар (ага Аллахтын тынчтыгы жана мактоосу болсун) мындай деген:

،[8] «وَقَفْتُ هَاهُنَا وَجَمَعْتُ كُلَّهَا مَوْقِفًا»

"Ушул жерде турагам. Бул жердин баары тура турган жер". (8). Зикир, дуба кылган учурда колун көтөрүп, кыбылага жүздөнүп турат.

Төртүнчү: айт күндөгү амалдар:

Жер толук жарыганда күн чыкканга чейин Муздалифадан Минага кайтат. Мухассир деген өрөөндө тез басат.

Минага келип Акабада шайтанга таш атат. Ал Меккеге жакын турган акыркы таш атуучу жай. Ал жерде биринин артынан бирин жети таш атат. Таштын өлчөмү болжолдо курманын сөөгүндөй болот. Ар бир ташты атканда такбир айтат.

Анан эгер мүмкүн болсо хадия-курбандыгын чалат.

Анан эркек киши чачын алдырат же кыскартат. Алдырганы абзел. Аялдар чачын алдырбайт, учунан кыскартып койот.

Таш атып, чачын алдыргандан кийин алгачкы ихрамдан чыгат. Ага эми аялына жакындык кылуудан башка бардык иштер адал болот.

Анан Меккеге кайтып келип, коштошуу тавафын кылып, анан ажылык үчүн сайъ кылат, эгер таматтуну ниет кылган болсо. Ифрад, же кыранды ниет кылган адам

учурашуу тавафынан кийин сайъ кылган эмес болсо, сайъ кылат. Таваф менен сайъды түнгө же абалына жараша кийинки күнгө кечиктирсе да болот.

Бешинчи: Ташрик күндөрдөгү амалдар

Таш атып, чач алдырып, таваф кылып, сайъ кылып бүткөндөн кийин ихрамдан толук чыгат. Эми ага бардык иштер, аялына жакындык кылуу да адал болот.

Анан Минага кайтып келип, анда он биринчи жана он экинчи күндүн түндөрү түнөйт. Он үчүнчү күнү кечигип калса, түнөөгө туура келет.

Күн түштөн оогондон кийин үч жамаратка таш атат.

Он биринчи күнү биринчи таш атчу жерден таш атат. Ал Меккеден эң алыс, Хийф мечитине жакын турган жер. Мында да биринин артынан бирин жети таш атат. Ар бир ташты атканда такбир айтат. Анан бир аз алдыга басып, көпкө чейин өзү каалаган дубасын кылат. Эгер көпкө туруу

кыйын болсо, сүннөткө ылайык болуусу үчүн жок дегенде кыска дуба кылат.

Анан ортоңку шайтанга таш атуучу жерден таш атат. Андан кийин да дуба кылат.

Анан Акабада дагы таш атат. Болгону мында дуба кылбастан дароо кетет.

Кийин он экинчи күнү кечээги күнкү сыяктуу эле үч жерде шайтанга таш атат. Таш атып бүткөндөн кийин, эгер кааласа Минадан түшүп кетет.

Кааласа, дагы бир күн калып, он үчүнчү түндү да түнөп, мурдагылар сыяктуу күн оогондо үч жерден таш атат. Ушинтип үчүнчү күнгө калуу абзел.

Он экинчи күндүн күнү батканга чейин Минада туруп калса, он үчүнчү күнгө калып, күн оогондон кийин үч жамаратка таш атуу ваажыб болот.

Бирок анын өз ыктыярысыз Минадан кеткенче он экинчи күндүн күнү батып кетсе, мисалы көчүп, улоосуна минип жөнөп, бирок тыгындан улам калып кетсе,

кечиктирүү ага лаазым болбойт. Анткени анын күн батканча кечигүүсү өз ыктыяры менен болгон жок.

Алтынчы: Коштошуу тавафы:

Меккеден мекенине кайтмакчы болгон адам коштошуу тавафын кылмайынча кетпейт.

Бир гана этек кири, же нифас каны келип калган аялдар коштошуу тавафын кылбайт. Алардын Харам мечитинин эшигинин алдына барып туруусу да туура эмес. Анткени мындай кылуу пайгамбарыбыздан айтылган эмес.

Сапардан кайта турган адамдын эң акыркы амалы коштошуу тавафы болот.

Коштошуу тавафынан кийин жолдошторун күтүп, же сумкаларын жүктөп, же жолуна бир нерсе сатып алып кармалып калса, эч нерсе эмес. Мындайда коштошуу тавафын кайра аткарбайт. Бирок сапар мөөнөтүн кийинкиге жылдырса, мисалы, эртең менен сапар кылмакчы болуп коштошуу тавафын аткарса, анан

сапарга кеч курун чыгууну ниет кылса, анда Каабага болгон акыркы амалы болуусу үчүн коштошуу тавафын дагы бир жолу кайталап аткаруусу зарыл.

Пайгамбарыбыз Мухаммадка (Аллахтын саламы жана мактоосу болсун)

Мазмуну

Ажы ибадаты тууралуу кыскача баяндама.	2
Киришүү	3
Биринчи: Ибдаттын кабыл болуу шарттары.	3
Биринчи: мийкаттардын өкүмдөрү:	5
Экинчи: Ажы жөрөлгөлөрүнүн түрлөрү жана өкүмдөрү:	6
Үчүнчү: ихрамдын сыпаты жана өкүмдөрү:	7
Төртүнчү: Ихрамда тыюу салынган иштер	10
Бешинчи: Тавафтын сыпаты	12
Алтынчы: Сайъ кылуунун сыпаты:	16
Ажылык амалдарын аткаруу тартиби	19
Биринчи: Ажылык үчүн ихрамга кирүү	19
Экинчи: Минада түнөө:	21
Үчүнчү: Арафада туруу жана Муздалифада түнөө:	21
Төртүнчү: айт күндөгү амалдар:	24
Бешинчи: Ташрик күндөрдөгү амалдар	25
Алтынчы: Коштошуу тавафы:	27